

Gènesi i formació de l'Arxiu Central del Port de Barcelona

Mònica Gutiérrez Pérez

Cap del Centre de Documentació de l'Autoritat Portuària de Barcelona

Introducció

L'any 1993 marca l'inici de l'Arxiu del Port de Barcelona¹. A mitjan aquest any l'Autoritat Portuària de Barcelona va demanar a l'Associació d'Arxivers de Catalunya que l'assessorés en l'organització de l'Arxiu Central² i en el disseny i la implantació d'un sistema integrat de gestió documental.

La col·laboració es va materialitzar amb l'elaboració d'un projecte arxivístic que, dividit en diverses fases d'execució, tenia com a objectiu prioritari convertir l'Arxiu Central del Port de Barcelona en una peça clau de l'organització.

Per aconseguir aquest objectiu, s'ha invertit molt de temps i esforços per a concretar les necessitats de l'empresa i de l'equip directiu en el camp documental i per a recollir informació sobre l'organització, que aportés la clau per dissenyar el tipus d'arxiu més adient als objectius i a la dinàmica interna de l'entitat.

L'Autoritat Portuària de Barcelona³ és una entitat de dret públic amb personalitat jurídica i patrimoni independent de l'Estat i amb plena capacitat per obrar per al compliment dels seus fins. Té, doncs, autonomia de gestió, que s'aplica sota criteris empresarials i d'eficàcia.

Tenint en consideració les característiques de l'entitat, el projecte arxivístic no podia preveure la reorganització de l'Arxiu sota les mateixes línies mestres dels arxius de les administracions públiques. Ens trobem davant d'un arxiu d'empresa i totes i cadascuna de les accions s'havien de projectar sense perdre de vista aquest fet. En cas contrari, el projecte arxivístic no arribaria a bon port.

Aquest projecte, traduït a la realitat, s'ha consolidat en dos períodes diferents: el que correspon a l'Arxiu Central (del 1993 fins al 1999), en què es va reorganitzar l'arxiu i es van posar els pilars bàsics per implantar un sistema integrat de gestió documental, i el del Centre de Documentació (del maig del 1999 endavant), en què s'ha reorientat i ampliat el projecte arxivístic amb la finalitat, d'una banda, d'assumir noves funcions de l'àmbit documental i dur a la realitat el sistema inte-

grat de gestió documental i, de l'altra, de traspassar les fronteres i apropar la cultura del Port de Barcelona als ciutadans.

Antecedents

Abans de l'any 1993, l'Autoritat Portuària de Barcelona tenia repartida la seva documentació en tres edificis. La documentació històrica estava guardada a les antigues instal·lacions de l'OTP (Organización de Trabajos Portuarios) i la documentació activa i semiactiva es distribuïa entre les golfes de l'edifici situat al Portal de la Pau, seu central de l'organització, i en un petit local de les oficines de l'edifici ASTA (Àrea de Serveis Tècnics-Administratius), que com el seu nom indica és la seu dels departaments de gestió.

Cap d'aquests locals no reunia les mínimes condicions per ser destinat com a dipòsit d'arxiu i era especialment greu la manca de mesures higièniques i de seguretat. Les que estaven en pitjors condicions eren les instal·lacions de l'OTP, on s'amuntegava la brutícia pertot arreu i la documentació, apilada entre objectes de tota mena, convivía amb animals rosegadors. Això era així perquè aquestes instal·lacions estaven destinades a desaparèixer i provisionalment s'utilitzaven per emmagatzemar "tot allò" que feia nosa i no volien. No cal dir que la documentació històrica de l'empresa formava part d'aquesta categoria de "coses inútils" destinades a ser destruïdes.

No s'havia fet cap tractament documental. La documentació es guardava, apilada o en caixes arxivadores, en prestatgeries metàl·liques sense cap ordre establert. No hi havia ni inventari, ni registre de la documentació. Quan un departament volia fer una transferència als locals de l'arxiu ho feia personalment i sota la seva responsabilitat.

Tampoc no hi havia cap normativa d'accés als locals de l'arxiu. I això volia dir que no es vetllava per protegir el dret a la confidencialitat. Qualsevol empleat podia entrar lliurement a cercar la documentació.

Davant d'aquest panorama de total descontrol, els departaments optaven per guardar la documentació a les seves oficines el màxim de temps possible, encara que això els suposés greus problemes d'espai. Transferir la documentació als locals de l'arxiu era l'última alternativa que es plantejaven.

Un dels aspectes més negatius d'aquest descontrol va ser la pèrdua irreparable de part del patrimoni documental del Port de Barcelona i, per tant, de la seva memòria històrica.

Primera fase: l'Arxiu Central

A mitjan any 1993, la Direcció de l'Autoritat Portuària de Barcelona decideix organitzar "el caos" documental i proposa crear un Arxiu Central,

dirigit per un professional de l'arxivística, amb la missió de dissenyar i implantar un sistema integrat de gestió documental.

Aquesta decisió és el punt de partida de l'Arxiu Central i de l'aplicació d'una política arxivística en l'empresa que ha fet possible, al cap dels anys, que l'Arxiu es constitueixi en una de les peces clau de la gestió empresarial.

Buscar una explicació clara i transparent per justificar la presa de decisió de la Direcció és perdre el temps. Més aviat s'ha de parlar d'una progressiva conscienciació, impulsada per la contínua pressió dels departaments que estaven completament col·lapsats pel volum de documentació que guardaven i pel fet, primer imperceptible, de l'existència d'un estat d'opinió que defensava el paper primordial que té la informació ben estructurada i sistematitzada en la presa de decisions de qual-sevol organització. Es tractava, doncs, d'organitzar la documentació, de controlar-la des del seu naixement i d'extreure'n la informació i posar-la al servei de l'empresa.

El primer pas va ser la contractació d'un arxiver que, a partir de l'anàlisi de la situació i de l'estudi de l'empresa, va dissenyar un projecte arxivístic completament integrat en la dinàmica empresarial i ajustat a les necessitats.

En el projecte arxivístic original, avui modificat i ampliat, s'indicaven les línies mestres d'actuació, es recomanaven canvis d'organització i es proposava un calendari amb les diverses actuacions per cada àrea de l'Arxiu Central. Capítol a part, es valoraven les diferents inversions econòmiques en infraestructura i material.

Els canvis d'organització passaven per la creació d'un nou departament que assumís, en una primera etapa, totes les funcions d'un arxiu tradicional i que després evolucionés cap a una estructura amb funcions més similars a la d'un Centre de Documentació.

L'empresa va dotar el nou departament, l'Arxiu Central, de l'espai, del personal i de la infraestructura necessaris per a fer-lo viable. I va decidir ubicar-lo a l'edifici de gestió de l'Autoritat Portuària de Barcelona, l'edifici ASTA.

Internament l'Arxiu Central es va dividir en àrees clarament diferenciades tenint en compte la tipologia documental. Les àrees inicials eren: la biblioteca-hemeroteca, l'arxiu administratiu, l'arxiu històric i l'arxiu gràfic. Actualment s'ha creat una nova àrea: la videoteca (amb més de 400 videocassetts VHS).

El naixement de l'Arxiu Central va suposar una gran inversió econòmica per a l'empresa. A part d'habilitar un espai per a les oficines i sala de consulta es van haver de condicionar els tres locals destinats a guardar la documentació. Aquests locals estan ubicats a la planta baixa del mateix edifici ASTA i estaven destinats, en el seu origen, als tallers de reparacions i subministraments de l'empresa. Així doncs, es va haver de fer una forta inversió econòmica per adequar-los a les mesures de seguretat adients, controls d'humitat i instal·lació d'armaris compactes.

Les línies mestres d'actuació es recolzaven en tres pilars bàsics:

1. El tractament arxivístic de la documentació
2. L'ús de la informàtica com a eina de treball i
3. El servei a l'usuari

El tractament de la documentació tenia els eixos principals següents: l'elaboració d'un inventari de tota la documentació, que fos el punt de partida per adquirir un coneixement global de les tipologies documentals i del volum de documentació existent el 1993; l'elaboració d'un registre, com a instrument inicial de control i de localització de la documentació, i la descripció, la classificació i l'arxivament de la documentació dipositada a l'Arxiu Central.

Per tal de poder realitzar les diferents tasques arxivístiques es proposava elaborar com a instruments de treball un quadre de classificació que agrupés per sèries documentals tota la documentació (històrica i moderna) de l'empresa i un calendari de tria i eliminació de la documentació de l'Autoritat Portuària de Barcelona.

El projecte arxivístic també plantejava la necessitat, en un segon estadi, de dissenyar i d'implantar un sistema integrat de gestió documental que controlés cada document des del seu naixement o entrada a l'empresa fins al seu arxivament definitiu o eliminació. Es va plantejar en una segona fase d'execució, perquè la realitat de "caos" documental que vivia l'empresa feia més raonable donar solucions parcials, això sí, sense perdre de vista el projecte global, als problemes més greus i que per tant no es podien deixar per més endavant.

Així doncs, es va relegar conscientment a un segon lloc i es va decidir que, un cop sistematitzada la documentació ja existent, normalitzada la gestió de l'Arxiu Central i implantat un nou servei d'atenció a l'usuari, seria el moment oportú per treballar en el sistema integrat de gestió documental de l'empresa a partir dels documents de nova creació. És en aquesta fase de treball que ens trobem actualment: en l'anàlisi dels fluxos documentals, en l'elaboració d'una normativa de codificació d'expedients, en la creació de documents estandarditzats a partir de plantilles i en l'arxivament correcte de la documentació dels arxius de gestió, amb l'objectiu que només arribin a l'Arxiu Central els documents originals i que ho facin lliures de clips, grapes, gomes o d'altres accessoris que n'impedeixin la conservació.

L'any 1993, l'Autoritat Portuària de Barcelona comptava amb una potent xarxa informàtica i els principals procediments interns es feien ja informàticament. Optar per utilitzar la informàtica com a eina de treball va ser una decisió condicionada per l'entorn de treball de l'empresa. A més, si l'Arxiu Central tenia la pretensió de convertir-se en una peça clau de l'entramat empresarial no tenia més remei que informatitzar la seva gestió. Així doncs, en el projecte arxivístic es considerava el tractament informàtic dels diferents fons com una de les fites més importants per assumir.

Una de les grans preocupacions de l'empresa era el tracte que s'oferia als usuaris de l'arxiu. La majoria de les persones que necessitaven la documentació dipositada en els diferents locals eren els mateixos empleats i la necessitaven per al seu treball diari. És raonable, doncs, la preocupació dels directius que observaven com la major part dels documents, un cop transferits, desapareixien i amb ells tota la informació de l'empresa. Evidentment, els usuaris eren desconfiats i recelosos de la seva documentació. Estava molt estès el sentit patrimonialista dels arxius d'oficina.

A l'hora de planificar el projecte arxivístic es va tenir una especial cura en l'elaboració de la normativa d'accés a la documentació i es va posar en marxa, durant un període de sis mesos, un servei personalitzat amb la intenció de demostrar, empíricament, que el canvi en l'arxiu havia estat de 180 graus. Es desitjava que el personal recuperés la confiança en el servei de l'Arxiu Central i per això era completament necessari posar en evidència que la documentació que es guardava en els diferents dipòsits gaudia del principi de confidencialitat, i això volia dir que només hi tenia accés, a banda del departament dipositari, el personal autoritzat de l'Arxiu Central i que aquesta documentació, correctament registrada, es lliurava a l'usuari, bé a la sala de consulta o bé als despatxos, en un temps no superior a trenta minuts. Passada aquesta primera etapa de desconfiança, seguint la pauta de tots els procediments de gestió de l'Arxiu Central, el servei a l'usuari s'ha informatitzat i el personal i els investigadors externs fan la sol·licitud de documentació per correu electrònic.

Es van esmerçar molts esforços, un cop consolidat el servei a l'usuari intern, a obrir l'Arxiu Central al públic. De bon principi es tenia clar que un dels deures de qualsevol arxiu és oferir els seus fons als usuaris externs. És una via per apropar la cultura als ciutadans alhora que es fa una difusió de la memòria històrica de l'empresa. La política emparada en aquest terreny va ser anar obrint a poc a poc els diferents fons catalogats com de lliure accés i posar-los informàticament a disposició dels usuaris. Actualment, els usuaris externs poden accedir al fons fotogràfic per Internet i als fons de la biblioteca-hemeroteca, al de la videoteca i a part del fons històric a partir dels diferents programes informàtics instal·lats a la sala de consulta.

El primer pas de l'execució del projecte arxivístic va ser traslladar tota la documentació dispersa entre els tres locals al dipòsit més gran de l'Arxiu Central per tal de procedir al seu inventari, valorar-ne l'estat de conservació i fer-ne un registre provisional.

Per evitar possibles problemes a l'hora d'atendre les poques peticions que es feien, es va fer un plànol de cada un dels tres locals i es van codificar les caixes i les piles de documentació amb un codi que feia referència al local, la prestatgeria metàl·lica, la lleixa i l'espai ocupat en la lleixa. Així, a partir d'aquest simple procediment, localitzar les caixes en el nou dipòsit era una tasca força senzilla.

A l'inventari es detallaven les tipologies documentals, el volum de documentació i el seu estat de conservació. L'inventari va ser la pauta que va servir per poder definir les àrees internes de l'Arxiu Central i va posar en evidència que el Port de Barcelona té un ric i valuós patrimoni.

En termes generals, el 1993, el fons adscrit a la biblioteca-hemeroteca estava integrat per 900 publicacions periòdiques i 700 monografies; l'arxiu administratiu comptava amb 1.000 caixes i prop de 2.000 documents per arxivar; l'arxiu històric tenia 2.476 projectes d'obres i al voltant de 5.870 documents administratius, i l'arxiu gràfic comptava amb un valuós fons de 7.000 documents, del qual cal destacar un conjunt de 2.313 plaques de vidre. Tots els fons han anat augmentant de volum al llarg d'aquests anys. Sense cap dubte, el que ha experimentat un augment quantitatiu més gran ha estat l'arxiu administratiu, que ha passat de 1.000 caixes el 1994 a 12.000 a la darreria de l'any 2000. En canvi, l'arxiu gràfic i l'arxiu històric són les dues àrees que s'han enriquit més qualitativament parlant, ja que han ingressat petits fons de postals o documents individuals de gran vàlua històrica.

L'anàlisi detallada de l'estat de conservació dels documents va confirmar el que es veia a simple vista. La documentació activa i semiactiva que s'havia guardat en caixes arxivadores presentava un bon estat de conservació, si deixem a banda els problemes puntuals com a conseqüència d'elements aliens, com ara la qualitat del paper o de la tinta, que en alguns documents estava ja esborrada. Els documents apilats a les prestatgeries presentaven signes evidents de deteriorament provocats per l'acumulació de la pols, les arrugues o els estrips. La que s'enduaia la pitjor part era la documentació històrica, que, trasllat rere trasllat, havia acabat dipositada a les antigues instal·lacions de l'OTP. La documentació presentava, en termes generals, un estat de conservació llastimós. Els documents estaven afectats per fongs, presentaven taques d'humitat com a conseqüència de diverses inundacions i no pocs d'ells amb alguna mossegada d'animals rosegadors. Hi havia concretament uns llibres de comptabilitat de 1890 que no es van poder salvar de cap manera. No en quedava ni un sol full sencer, ja que es desfeien només de tocar-los amb les mans.

Davant d'aquest panorama va ser necessari actuar amb rapidesa per no perdre part del patrimoni històric del Port de Barcelona. Amb la col·laboració de professionals de la restauració es va fer una intervenció d'urgència amb tot un seguit de mesures encaminades a aturar el deteriorament dels documents. Després es va valorar cada document i es va determinar el tractament més adient per a cada cas. De fet, en l'actualitat, estem immersos en aquest procés de restauració, treballant en la neteja de les plaques de vidre i en l'adquisició del material més correcte per a guardar-les en les millors condicions.

Un cop finalitzat l'inventari de la documentació es van numerar correlativament totes les caixes i es va procedir a fer-ne el registre manual. Només es va fer dels documents guardats a les caixes i per tant identificats. La resta de la documentació, apilada de forma desordenada, es va anar introduint a mesura que se n'anava fent la classificació i la descripció.

El registre es va elaborar seguint el model d'un full de transferència de documentació tradicional. S'anotava, a part de la numeració, una breu descripció de la documentació, les dates extremes, la ubicació de la caixa en el dipòsit i a l'apartat d'observacions s'indicaven aspectes rellevants, com podien ser l'estat de conservació dels documents o, si n'hi havia constància, la data d'entrada a l'arxiu.

El registre va ser un instrument molt útil per poder localitzar la documentació en la primera fase d'organització de l'arxiu. Després, una vegada normalitzada la gestió de l'Arxiu Central, aquesta funció la va anar suplint el full de transferència. Així doncs, durant un llarg període de temps van conviure tots dos instruments de descripció. Per localitzar la documentació dipositada a l'Arxiu Central abans de l'any 1994 s'utilitzava el registre i per localitzar la posterior, el full de transferència. Van conviure tots dos sistemes fins que es va informatitzar el procediment.

El registre va permetre, també, conèixer quins eren els departaments que havien transferit més documentació als locals de l'arxiu i amb quins intervals de temps ho havien fet. Aquesta informació va ser de gran vàlua a l'hora de planificar l'aplicació de la política arxivística en l'empresa, ja que indicava quins eren els departaments, en principi, més receptius i, per tant, dels quals es podia obtenir la seva col·laboració sense grans complicacions.

Simultàniament al registre es van anar fent altres tasques arxivístiques que van facilitar la feina posterior. Tasques arxivístiques com són: la primera eliminació de còpies o duplicats de documents i la retirada de clips, grapes, gomes elàstiques i altres elements nocius per a la correcta conservació del paper.

Aquest treball de registrar la documentació va permetre adquirir una visió de conjunt del procediment arxivístic que feia servir l'empresa i detectar els primers errors, que es van anotar detalladament per tal de corregir-los a l'hora de redactar el nou manual. Cal destacar que les nocions adquirides en aquest treball arxivístic van ser decisives per reajustar el projecte arxivístic a la realitat empresarial.

L'inventari i el registre van proporcionar una informació força aproximada de les tipologies documentals, del volum de documentació i de l'antiguitat dels documents, que va permetre passar a una segona fase d'execució del projecte arxivístic.

En aquesta segona fase, es va treballar principalment en la classificació, la descripció i l'arxivament de la documentació incontrolada, en la distribució dels fons documentals en relació amb les àrees internes de l'Arxiu Central i en l'elaboració dels instruments de treball i de descripció més complexos, com ara el quadre de classificació i el calendari de tria i d'eliminació de la documentació.

El primer que es va fer va ser un estudi sobre el volum de la documentació incontrolada i el temps aproximat que s'hauria d'invertir en el seu tractament documental amb l'objectiu de proposar una línia d'actuació que possibilités dur-ho a la pràctica en un breu període de temps

i sense interferir en les feines diàries de l'Arxiu Central. El resultat de l'estudi va posar en evidència que hi havia un volum considerable de documentació incontrolada i, per tant, impossible d'assumir per part de l'equip de l'arxiu. Es va optar per encarregar la classificació, la descripció i l'arxivament d'aquesta documentació a empreses externes i reservar la direcció d'aquests projectes a l'arxiver de l'Autoritat Portuària de Barcelona. Aquesta metodologia de treball s'ha aplicat a la documentació històrica, al fons bibliogràfic i al fons de Projectes d'Obres.

A partir de les tipologies documentals es va començar a elaborar el quadre de classificació de la documentació de l'empresa. Pel mateix fet que suposa el dinamisme empresarial, que comporta canvis constants en l'organigrama de l'entitat, es va decidir fer un quadre de classificació funcional.

El quadre de classificació reuneix les sèries documentals de tota la documentació (tant antiga com moderna), les subsèries i una relació dels documents associats. Per determinar les sèries documentals, a banda de la informació adquirida a partir de l'inventari i del registre de la documentació, va ser essencial la participació dels caps dels diferents departaments, els quals, mitjançant les entrevistes personals i els qüestionaris, van ajudar a definir aquestes sèries documentals i a ajustar el quadre de classificació a la realitat empresarial. Cada sèrie documental té assignat un codi, que és el que s'utilitza a l'hora de transferir la documentació informàticament a l'Arxiu Central. Manca encara la codificació dels expedients. Feina que, d'altra banda, s'ha planificat com una de les fases del projecte d'execució del sistema integrat de gestió documental, en el qual s'està treballant actualment.

Els diferents contactes amb els caps dels departaments també van facilitar informació sobre el cicle de vida dels documents. Amb aquesta informació i l'estudi de la legislació, l'Arxiu Central va elaborar una proposta de tria i d'eliminació de la documentació. En aquesta proposta, a partir de les sèries documentals s'indicava quins documents passaven a ser històrics i quins, en quina mesura i en quin interval de temps, es podien eliminar.

Amb l'objectiu de conservar un patrimoni integrat dins del sistema dels arxius catalans es va demanar l'assessorament de la Comissió Nacional d'Avaluació i Tria de Documentació de la Direcció General del Patrimoni Cultural de la Generalitat de Catalunya, que va valorar una per una les propostes presentades referents a sèries documentals específiques de l'àmbit portuari. Només es va poder demanar l'assessorament, ja que l'Autoritat Portuària de Barcelona és un organisme públic que pertany a l'Administració institucional de l'Estat i, per tant, l'aprovació del calendari de tria i eliminació de la documentació és de competència estatal.

Per aquest motiu, l'any 1999 l'Autoritat Portuària de Barcelona va presentar sota el títol *Normas para el Tratamiento de la Documentación del Puerto de Barcelona* la seva proposta a la Comisión Superior Calificadora de Documentos Administrativos. La veritat és que aquesta fase d'execució del projecte arxivístic està, ara per ara, aturada. No s'ha

reunit mai l'esmentada comissió estatal i, per tant, no s'ha pogut aplicar el calendari de tria i d'eliminació a la documentació de l'empresa. Aquest fet està comportant la saturació dels dipòsits de l'Arxiu Central i, en cas que no es desbloquegi aviat, s'haurà de pensar en solucions alternatives que permetin garantir la custòdia de l'important volum de caixes arxivadores que transfereixen, cada any, els departaments a l'Arxiu Central.

Des del principi de l'execució del projecte arxivístic es va utilitzar la informàtica com a eina de suport. El tractament informàtic permet localitzar la informació ràpidament, alhora que és molt útil com a eina de treball en les tasques de tractament de la documentació i en la difusió dels fons. Per tant, facilita la gestió dels processos arxivístics i l'accés a la documentació.

A mesura que s'anaven classificant i descrivint els diferents fons documentals del Port de Barcelona, s'anaven introduint les dades en els respectius programes informàtics. A l'Arxiu Central conviuen programes informàtics fets a mida pel servei de Sistemes d'Informació de l'empresa, com són el de consulta de la biblioteca-hemeroteca i el programa fotogràfic, i programes estandarditzats que s'han comprat a empreses especialitzades del sector, com ara el programa IADOC ARCHIVO o el CDS/ISIS de la UNESCO. Decantar-se per un tipus de programa o per l'altre ha estat una decisió condicionada, principalment, per l'oferta del mercat. S'ha privilegiat la compra de programes estandarditzats sempre que aquests donessin cobertura a totes i cadascuna de les necessitats de la gestió documental i fossin compatibles amb la xarxa informàtica de l'Autoritat Portuària de Barcelona.

A la darrerria de l'any 2000 tots els fons estaven informatitzats. Enguany s'està treballant en l'adquisició d'un programa informàtic de gestió documental i d'una eina de *work flow* per donar cobertura a diferents projectes que combinen els dos components o un de sol per separat: gestió electrònica d'arxius i control de fluxos de treball en grup.

La informàtica també es va introduir en la gestió del servei a l'usuari. Totes les peticions, tant externes com internes, arriben informàticament. Aquí té un paper fonamental Internet, que ha possibilitat mantenir contactes amb els usuaris externs i anar penjant en el *web* de l'empresa la documentació més sol·licitada. De fet s'ha creat un nou tipus d'usuari, l'usuari informàtic, que té cada cop més importància.

La informàtica ha permès que tot el personal tingui accés a la documentació pública des de les seves estacions de treball i que els acreditats puguin obtenir els documents dels seus departaments d'una forma ràpida i fàcil. Ha beneficiat la gestió de l'Arxiu Central, que ha distribuït informàticament la normativa de procediment de les transferències i la sol·licitud de documentació.

Un altre aspecte clau de la informàtica és que és un bon mitjà per a difondre els fons documentals. L'Autoritat Portuària de Barcelona té publicat el seu fons de fotografies històriques a Internet i té previst fer el

mateix amb el fons de la biblioteca-hemeroteca i el de la videoteca. També té editats quatre volums monogràfics de la col·lecció de fotografies històriques en format CD-ROM.

La repercussió positiva de l'aplicació del projecte arxivístic no es va fer esperar. La transformació de l'Arxiu Central va ser evident per a l'organització de bon principi. Com passa normalment, quan hi ha un gran "caos", les primeres mesures obtenen uns resultats més brillants als ulls dels observadors. Després, un cop assimilat el canvi, la transformació continua, però integrada dins de la dinàmica empresarial.

El primer indicador d'aquesta repercussió va ser sense cap dubte l'augment considerable de transferències de documentació a l'Arxiu Central, que va passar de custodiar 1.000 caixes el 1994 a 6.072 l'any 1995. Això vol dir que els departaments començaven a tenir confiança en la gestió de l'Arxiu Central i no dubtaven que es respectava el dret a la confidencialitat.

Paral·lelament a l'augment del volum de documentació es va produir, com a conseqüència, un augment considerable de les sol·licituds. Aquestes peticions primer es feien sobre la documentació que els departaments havien transferit, però amb el pas del temps i a mesura que es posaven a l'abast dels usuaris els diferents fons, aquestes sol·licituds es van anar redistribuint i s'atenien tant peticions de documents de gestió dels departaments, com de documents històrics o sol·licituds sobre informació de documents públics d'altres institucions.

Indiscutiblement, el fet més important és que l'Arxiu Central s'ha convertit en un departament clau de l'organització. Amb el pas del temps, en assumir els objectius bàsics del seu projecte arxivístic ha anat arrelant en l'entramat empresarial fins al punt que ha possibilitat el canvi d'orientació.

El projecte arxivístic elaborat l'any 1993 s'ha ampliat i modificat. S'ha desenvolupat l'últim apartat, que recomanava ampliar les funcions i crear un Centre de Documentació on l'Arxiu Central fos una peça més de l'engranatge.

Segona fase: el Centre de Documentació

El 1999, coincidint amb el canvi de la Direcció de l'Autoritat Portuària de Barcelona, s'inicia una nova etapa. El mes de maig l'Arxiu Central passa a denominar-se Centre de Documentació. No és un simple canvi de nom. És un canvi substancial que implica una reorientació de la seva estratègia. D'una banda, l'Arxiu Central passa a ser una àrea més del departament i, de l'altra, s'amplien els objectius, encaminats a oferir als usuaris la informació actual prèviament tractada i a potenciar totes aquelles polítiques d'actuació que tinguin com a finalitat apropar la cultura portuària al ciutadà.

L'aplicació d'aquesta nova estratègia interna ha facilitat la divisió del treball en dues línies diferents: per un costat, la gestió del Centre de

Documentació i, per l'altre, les activitats encaminades a potenciar la cultura del Port de Barcelona.

Dins de la primera línia de treball s'inclouen totes les funcions referents a les diferents àrees i d'altres de noves, com són la col·laboració en la catalogació i la documentació del fons d'art del Port de Barcelona, la coordinació del *web* institucional, la coordinació de procediments interns, la gestió informatitzada del recull de premsa i el disseny d'una interfície que possibiliti accedir a través d'una pantalla inicial a qualsevol document, sigui quin sigui el programa informàtic que l'emmagatzemi.

Més que les funcions en si, el que és important és la reorientació del servei. S'ha passat de prestar els documents a posar a disposició de l'empresa informació prèviament seleccionada i tractada. Això ha estat possible gràcies a les noves tecnologies, que han obert un ventall de possibilitats, impensables anys enrere, i al fet que el Centre de Documentació està tan arrelat i implicat en la dinàmica empresarial que és capaç d'avançar-se i oferir la informació que aquesta necessita per a la presa de decisions.

Les accions encaminades a potenciar i difondre la cultura han estat, sens dubte, les més gratificants per a l'Autoritat Portuària de Barcelona, que ha traspassat les fronteres del Port de Barcelona i ha entrat a formar part de projectes culturals força ambiciosos que repercuteixen directament en la cultura de la ciutat de Barcelona i d'Europa.

Dins d'aquestes actuacions cal destacar els projectes que s'estan duent a terme amb el Consorci de les Drassanes. Principalment la creació del Centre de Documentació Marítima, que pretén ser el pilar i referent de la gestió de la documentació marítima i que té previst obrir les seves portes durant el mes de maig d'aquest any. En la primera fase, el Centre de Documentació Marítima estarà ubicat a la seu del Museu Marítim i els usuaris podran accedir a la documentació històrica, al fons de fotografies, a la videoteca i a la cartoteca. En una segona fase, s'ha previst augmentar els fons de consulta presencial, donar nous serveis i, molt més important encara, a partir d'Internet accedir a la documentació dels nous socis del Centre de Documentació Marítima.

Cal també esmentar la participació del Port de Barcelona com a soci col·laborador del Museu Marítim en projectes europeus com és el *Mediterrània: El patrimoni marítim com a vehicle de comunicació entre les cultures*, en l'eix cultural marítim i en les activitats que es desenvoluparan en el marc del Fòrum de les Cultures 2004.

Conclusió

Des de l'inici, l'any 1993, fins avui s'ha recorregut un llarg camí. L'Arxiu Central de l'Autoritat Portuària de Barcelona ha sofert una gran transformació i s'han assumit gairebé tots els objectius del projecte arxivístic originari.

L'Arxiu Central ha arrelat en l'organització fins a tal punt que avui dia cap directiu dubta dels avantatges que suposa tenir un arxiu organitzat i un sistema integrat de gestió documental. Encara més, aquesta consolidació en l'estructura empresarial ha permès el canvi d'orientació i el naixement del Centre de Documentació, en què l'equip directiu és capdavanter a l'hora de potenciar les relacions culturals del Port de Barcelona.

Notes

- 1 A l'article, quan es fa referència a l'entitat s'utilitza el nom oficial. Per la Llei de Ports de l'Estat i de la Marina Mercant, de 24 de novembre de 1992, el Port Autònom de Barcelona passa a denominar-se Autoritat Portuària de Barcelona. En canvi, quan es parla en genèric s'utilitza el terme Port de Barcelona.
- 2 A l'article, quan es fa referència a l'Arxiu de l'Autoritat Portuària de Barcelona s'anomena pel nom oficial, que era, fins a l'any 1999, el d'Arxiu Central. Quan es parla en genèric s'utilitza la paraula arxiu amb minúscules.
- 3 Segons l'article 25 de la Llei de Ports de l'Estat i de la Marina Mercant, de 24 de novembre de 1992.

Resumen

Este artículo trata de la génesis y la formación del Archivo Central del Puerto de Barcelona. Está dividido en tres apartados. En el primero, dedicado a los antecedentes, se hace un repaso de la situación del Archivo antes de mayo de 1993, fecha que marca el inicio de la gran transformación con la aplicación de una política archivística. En los otros dos apartados, se analizan las diferentes actuaciones que han hecho posible esta transformación, así como el cambio de orientación que ha dado lugar al Centro de Documentación.

Résumé

Cet article traite de la genèse et de la formation des Archives centrales du Port de Barcelone. Il se compose de trois parties. Dans la première, consacrée aux antécédents, l'auteur passe en revue la situation des archives avant mai 1993, date qui marque le début de la grande transformation avec l'application d'une politique archivistique. Dans les deux autres parties, il analyse les différentes actions qui ont rendu possible cette transformation et le changement d'orientation qui a donné lieu au Centre de documentation.

Summary

This article deals with the genesis and formation of the Central Archive of the Port of Barcelona. It is divided into three sections. The first, dedicated to the historical background, reviews the situation of the archive before May 1993, the date which marks the beginning of the great transformation with the application of an archivist policy. The other two sections analyse the various actions which have made this transformation possible and the change of orientation which has given rise to the Documentation Centre.

